

Kitaabka Daanyeel - Lambar Afartan iyo Afar

Furfuridda Daanyeel: Safar Nebinimo oo loo marayo Taariikhda Dunida iyo Xukummada Ilaah

Jeff Pippenger
2023-12-29

Lixda cutub ee ugu horreeya kitaabka Daanyeel waxay matalaan taariikhda bahalka dhulka ee Muujintii saddex iyo tobnaad. Maraykanka (bahalka dhulka) wuxuu bilaabmay isagoo ah boqortooyadii lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah sannadkii 1798, markii baabtiisnimadu (bahalka badda ee Muujintii saddex iyo tobnaad) heshay dhaawac dilaa ah oo nebiyeed, wuxuuna dhammaaday xukunkiisii isagoo ah boqortooyadii shanaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah.

Taariikhda bahalka dhulka waa taariikhda digniinta ku saabsan soo dhowaanshaha xukummada Ilaah. Bilowgii taariikhda bahalka dhulka, waxaa bilaabmay xukunkii baadhista ee Ilaah, dhammaadka bahalka dhulkana waxaa bilaabmaya xukunka fulinta ee Ilaah. Digniintii ku saabsan soo dhowaanshaha xukunka baadhista ee Ilaah, bilowgii, waxaa lagu matalay farriintii malaa'igta kowaad ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad, taas oo timid “wakhtiga dhammaadka” sannadkii 1798. Digniinta ku saabsan soo dhowaanshaha xukunka fulinta ee Ilaah, dhammaadka, waxaa lagu matalay farriimaha saddexda malaa'igood ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad, kuwaas oo yimid “wakhtiga dhammaadka” sannadkii 1989.

Wakhti kasta oo “wakhtiga dhammaadka” ah, qayb ka mid ah kitaabka Daanyeel waa la furfuraa. Bilowgii taariikhda bahalka dhulka, sannadkii 1798, cutubyada toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalaad ee Daanyeel waa la furfuray. Cutubyadaas waxaa lagu metelaa sida aragtida Webiga Ulaay. Dhammaadka taariikhda bahalka dhulka, sannadkii 1989, cutubyada tobnaad, kow iyo tobnaad, iyo laba iyo tobnaad ee Daanyeel waa la furfuray. Cutubyadaas waxaa lagu metelaa sida aragtida Webiga Xiddeqel. Mar kasta oo kitaabka Daanyeel la furfuro, waxaa jiiilka markaas nool lagu soo dejiyaa hab imtixaan oo saddex-tallaabo ah.

Oo wuxuu yidhi, Tag jidkaaga, Daanyelow; waayo, erayadani way xiran yihiin oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka. Kuwo badan waa la daahirin doonaa, oo waa la caddayn doonaa, oo waa la tijaabin doonaa; laakiinse kuwa sharka leh si shar ah bay u samayn doonaan; oo kuwa sharka leh middoodna ma ay garan doonaan; laakiinse kuwa xigmadda leh way garan doonaan. Daanyeel 12:9, 10.

Habka imtixaanka saddexda-tallaabo ah wuxuu ku dhisan yahay qaab-dhismeedka erayga Cibraaniga ah ee loo tarjumay “run,” kaas oo la sameeyey iyadoo la isku daray xarafka koowaad, kan saddex iyo tobnaad, iyo kan ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga. Erayga Cibraaniga ahi wuxuu metelaa oo leeyahay awoodda abuurista ee Ilaah. Dhammaan runta nebiyadeed waxay ku dhisan tahay eraygaas, sidaas oo kale habka imtixaanka saddexda-tallaabo ah ee ku jira cutubka laba iyo tobnaad ee Daanyeel. Eraygu ma metelo oo keliya awoodda abuurista ee Ilaah, laakiin

sidoo kale wuxuu metelaa Ciise Masiix, kaas oo ah Runta, oo sidoo kale ah Kan Hore iyo Kan Dambe, sida ay u metelaan xarfaha koowaad iyo kan ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga.

Bilowgii taariikhda bahalka dhulka, markii digniintii ku saabsanayd soo-dhawaanshaha xukunka baaritaanka ay timid wakhtigii dhammaadka sannadkii 1798, waxa matalaya malaa'igtii kowaad ee Muujintii afar iyo tobnaad. Farrinta malaa'igta kowaad ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad waxay xambaarsan tahay mid kasta oo ka mid ah saddexda tallaabo, kuwaas oo ah runta, oo matalaya habka imtixaanka ee saddex-tallaabo ah ee la hor keenay jiilka markii malaa'igta kowaad ay timid sannadkii 1798.

Oo haddana waxaan arkay malaa'ig kale oo duulaysa bartamaha samada, iyadoo haysata injiilka weligiis ah inay ku wacdiso kuwa dhulka deggan, iyo quruun kasta, iyo qabiil kasta, iyo af kasta, iyo dad kasta, iyadoo cod weyn leh ku leh, Ilaah ka cabsada, oo ammaanta isaga siiya; waayo, saacaddii xukunkiisu waa timid; oo caabuda kan sameeyey samada, iyo dhulka, iyo badda, iyo ilaha biyaha. Muujintii 14:6, 7.

Taariikhda dhammaadka ee bahalka dhulka, markii digniintii ku saabsanayd soo-dhawaanshaha xukunka fulinta ahi timid wakhtiga dhammaadka sannadkii 1989, waxa lagu matalay saddexda malaa'igood ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad. Saddexda malaa'igood ee Muujintii afar iyo tobnaad waxay matalaan saddexda tallaabo ee ah runta, saddexda malaa'igoodna waxay matalaan habka imtixaanka ee saddexda tallaabo ka kooban oo la hor keenay jiilkii noolaa markii malaa'igta saddexaad timid sannadkii 1989.

Oo waxaan arkay malaa'ig kale oo dhex heehaabaysa samada, iyadoo haysata injiilka weligiis jira inay ugu wacdiso kuwa dhulka deggan, iyo quruun kasta, iyo qabiil kasta, iyo af kasta, iyo dad kasta, iyadoo cod weyn ku leh, Ilaah ka cabsada, oo ammaanta siiya isaga; waayo, saacaddii xukunkiisu way timid; oo caabuda kii sameeyey samada, iyo dhulka, iyo badda, iyo ilo-biyoodyada. Oo malaa'ig kale ayaa daba socotay, iyadoo leh, Baabuloon way dhacday, way dhacday, magaaladaas weyn, maxaa yeelay waxay quruumaha oo dhan ka cabbisay khamriga cadhada sinooyinkeeda. Oo malaa'igtii saddexaad ayaa iyagii daba timid, iyadoo cod weyn ku leh, Haddii nin uun caabudo bahalka iyo sanamkiisa, oo qaato summaddiisa wejigiisa ama gacantiisa, kaasuna wuxuu cabbi doonaa khamriga cadhada Ilaah oo aan waxba lagu qasin, kaas oo lagu shubay koobka xanaaqiisa; oo waxaa lagu cadaabi doonaa dab iyo baaruud iyadoo ay joogaan malaa'igaha quduuska ah hortooda iyo Wanka hortiisa; oo qiiqa cadaabkoodu wuxuu kor u baxayaa weligiis iyo weligiis; mana helayaan nasasho habeen iyo maalin kuwa caabuda bahalka iyo sanamkiisa, iyo ku alla kii qaata summadda magiciisa. Halkan waxaa ku jirta dulqaadka quduusiinta; halkan waxaa jooga kuwa xajiya amarrada Ilaah iyo rumaysadka Ciise. Muujintii 14:6–12.

Kitaabka Daanyeel waxa uu ku dhisan yahay fariimaha saddexda malaa'igood.

Qaab-dhismeedkaasu waa isla saddexda tallaabo ee erayga Cibraaniga ah ee “runta”, iyo habka baaritaanka ee saddexda tallaabo leh ee u dhigma; hase yeeshee habka baaritaanku waxa uu ku furmaa khadka taariikheed ee bahalka dhulka ee Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad (Maraykanka), iyo weliba khadka taariikheed ee labada gees ee bahalka dhulka (Jamhuuriyadnimo iyo Protestantinimo). Taariikhda Maraykanka, oo ka bilaabmayso 1798 oo sii socota ilaa sharciga

Axadda ee dhawaan iman doona, waa isla muddada taariikheed ee ay ku jirto jiritaanka kaniisadda Toddobaadka-maalin Adventist-ka. Sidaas darteed kitaabka Daanyeel waxa uu sidoo kale ka kooban yahay qaab-dhismeedka muujinaya taariikhda Adventism-ka, oo ka bilaabmaysa 1798 oo sii socota ilaa sharciga Axadda ee dhawaan iman doona. Markuu sidaas yeelayo, kitaabka Daanyeel waxa uu tilmaamayaa isla taariikhaha nebiyadeed ee lagu metelay kitaabka Muujintii, oo sidaas yeelayana waxa uu bixiyaa markhaatiga koowaad ee fariinta markhaatiga labaad u keena kaamilnimo. Kaamilnimada labada kitaabna waxa lagu dhammaystiraa isla ifafaalaha nebiyadeed ee ka jiray xiriirka u dhexeeya Axdigii Hore iyo Axdiga Cusub.

“Taariikhda nolosha, dhimashada, iyo sarakicidda Ciise, oo ah ta Wiilka Ilaah, si buuxda looma caddayn karo la’aanteed caddaynta ku jirta Axdiga Hore. Masiixu Axdiga Hore ayaa loogu muujiyey si la mid ah sida cad ee loogu muujiyey Axdiga Cusub. Midkood wuxuu ka marag kacayaa Badbaadiye iman doona, halka kan kalena uu ka marag kacayo Badbaadiye yimid sidii nebiyadu hore u sii sheegeen. Si loo qaddariyo qorshaha furashada, Qorniinka Axdiga Hore waa in si qoto dheer loo fahmaa. Waa iftiinka ammaanta leh ee ka soo baxa waayihii nebinnimada ee la soo dhaafay kaas oo nolosha Masiixa iyo waxbaridda Axdiga Cusub ku muujiya caddaan iyo qurux. Mucjisoooyinka Ciise waa caddayn ilaahnimadiisa; hase yeeshee caddaymaha ugu xoogga badan ee muujinaya inuu yahay Bixiyaha dunida waxaa laga helaa waxsii sheegyada Axdiga Hore marka lala barbar dhigo taariikhda Axdiga Cusub. Ciise wuxuu Yuhuudda ku yidhi, ‘Baadha Qorniinka; waayo waxaad mooddaan inaad iyaga ku leedihiin nolosha weligeed ah, waana iyaga kuwa iga marag kaca.’ Waqtigaas ma jirin Qorniin kale oo jira aan ka ahayn kan Axdiga Hore; sidaas darteed amarka Badbaadiyuhu waa cad yahay.” Spirit of Prophecy, volume 3, 211.

“Taariikhda nolosha, dhimashada, iyo sarakicidda Ciise,” waxay soo koobaysaa hawsha Masiixu u qabtay aadanaha, waxayna markhaati ka tahay saddexda tallaabo, oo saddexdaas tallaabona waa “runta.” Ereyga Cibraaniga ah ee “runta,” wuxuu metelaa Ciise, kaas oo ah kii ugu horreeyey iyo kii ugu dambeeyey, bilowga iyo dhammaadka iyo Alfa iyo Oomeega, erayga laftiisuna wuxuu ka kooban yahay xarfaha ugu horreeya iyo kuwa ugu dambeeya oo isla waxaas metelaya; waayo sida Alfa iyo Oomeega, Ciise wuxuu muujinayaa dhammaadka wax, isaga oo la jira bilowga wax. Nolosha, dhimashada, iyo sarakicidda Masiixu waa run, waayo waxyaalaha kale dhexdood waxaa lagu metelaa saddex tallaabo, tallaabada koowaad iyo tan ugu dambaysana labaduba waa “nolol,” maxaa yeelay “nolol” iyo “sarakicid” labaduba waa “nolol.” Xarafka dhexe ee erayga Cibraaniga ah waa xarfaha saddex iyo tobnaad ee alifbeetada, saddex iyo tobankuna waa astaan fallagow ah, dhimashadii Masiixana waxaa sabab u noqday fallagadii Shaydaan iyo wiilashii Aadan, kuwaas oo fallagadiisa ku biiray.

Fahamka Muujintii Ciise Masiix ee ku qoran kitaabka Muujintii waxaa shaabadda laga furaa wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga tijaabada aadanaha, waxaana ka mid ah waxyaabaha aasaasiga ah ee runta markaas shaabadda laga furayo in Masiixu yahay “runta,” Alfa iyo Oomeega, kan saxeexiisa u dhigaya isagoo ah Alfa iyo Oomeega runooyinka uu isagu qaddaray inay ku jiraan Eraygiisa. Markii Sister White ay qortay, “Taariikhda nolosha, dhimashada, iyo sarakicidda Ciise, sida ta Wiilka Ilaah, si buuxda looma caddayn karo la’aanteed caddaynta ku jirta Axdigii Hore. Masiixu Axdigii Hore waxaa loogu muujiyaa si cad sida Axdiga Cusub,” waxay xaqiijinaysaa,

kuwa wax arki doona, in farriinta saddexda malaa'igood ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad (kuwaas oo iyaguna sidoo kale ku dhisan isla saddexda tallaabo, sida “nolol, dhimasho iyo sarakicid”), “si buuxda looma caddayn karo la'aanteed caddaynta ku jirta” kitaabka Daanyeel.

Iyaduna waxa ay sidoo kale tilmaamaysaa in kitaabka Daanyeel uu ka marag kacayo Baabuloon “iman doonta”, halka kitaabka Muujintuna uu ka marag kacayo Baabuloon “timid” sidii uu kitaabka Daanyeel u sii sheegay. Intaas waxa dheer, adeegsigu waxa uu caddeynayaa in “si loo qaddariyo” kitaabka Muujintii, kitaabka Daanyeel “ay waajib tahay in si dhammaystiran loo fahmo”, waayo, “waa iftiinka la ammaanay” ee ka imanaya kitaabka Daanyeel “kaas oo si caddaan iyo qurux leh u soo bandhiga nolosha Masiixa iyo waxbarista” kitaabka Muujintii.

Erayadeeda waxa kale oo loo fahmi karaa inay tilmaamayso in “mucjisooyinkii Ciise” ee lagu matalay kitaabka Muujintii ay yihiin “caddayn ilaahnimadiisa; laakiin caddaymaha ugu xoogga badan ee ah inuu yahay Bixiyaha dunida waxaa laga helaa” marka waxsii sheegyada kitaabka Daanyeel “lala barbardhigo taariikhda” kitaabka Muujintii. Intaa waxaa dheer, waxaa la garan karaa in markii “Ciise Yuhuudda ku yidhi, ‘Qorniinka baadha; waayo, waxaad u malaynaysaan inaad iyaga ku haysataan nolosha weligeed ah, waana iyaga kuwa aniga ii marag fura,’” in Yuhuudda ruuxiga ah ee maanta, kitaabka Daanyeel yahay waxa ka marag fura Muujintii Ciise Masiix, iyo in muujintaas oo la furfuro wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga nimcadu tahay meesha nolosha weligeed ah laga helo.

Kitaabka Daanyeel wuxuu soo bandhigayaa runooyinka nebiyadeed ee lagu gaarsiiyo kaamilnimo kitaabka Muujintii. Waxaa loo habeeyey iyadoo lagu dhiso saddexda tallaabo ee uu matalo erayga Cibraaniga ah ee “runta”, sidaas daraaddeedna kitaabka laftiisu wuxuu metelaa imtixaan u ah jiiilka marka xaqiiqooyinkan la furo oo la muujiyo. Ciise qudhiisu, isagoo ah Alfa iyo Oomeega, waxaa si toos ah loogu adkeeyey erayada ugu horreeya iyo cutubka koowaad ee kitaabka Muujintii. Qormooyinkani sidoo kale waxay muujiyeen in Daanyeel cutubka koowaad uu leeyahay isla qaab-dhismeedka nebiyadeed iyo astaamaha farriinta malaa'igta kowaad ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad.

Farriintii malaa'igta kowaad iyo Daanyeel cutubka koowaad labaduba waxay aqoonsanayaan habka imtixaanka ee saddexda tallaabo leh, kaas oo ah calaamadda gaarka ah ee Alfa iyo Oomeega. Cutubku wuxuu ku bilaabmaa Baabuloon dhab ah oo qabsata Yahuudah dhab ah, buugguna wuxuu ku hoggaamiyaa dagaalkii ugu dambeeyey ee u dhexeeya Baabuloon iyo Yahuudah, sida lagu matalay lixda aayadood ee ugu dambeeya ee Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad. Aayadahaas dhexdeeda Baabuloon ruuxiga ah waxaa ka adkaada Yahuudah ruuxiga ah, sida Miikaa'eel u istaago oo wakhtiga tijaabada aadanuhu xidhmo. Aayadahaasu waxay matalaan dhammaadka taariikhda nebiyadeed ee dagaalka u dhexeeya Baabuloon iyo Yahuudah. Aayadahaas dhexdeeda, bogsiinta dhaawicii dilaaga ahaa ayaa lagu sawiray.

Aayadaha sharxaya bogsiinta dhaawicii dhimashada lahaa waxay ka bilaabmaan aayadda afartanaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad, taas oo ku bilaabmaysa erayadan: “Oo wakhtiga dhammaadka.” “Wakhtiga dhammaadka” ee aayadda ku jiraa wuxuu matalaa 1798, markii baabtiisnimadii papacy-ga lagu dhufatay dhaawaceedii dhimashada lahaa. Dabadeed aayaduhu

waxay ka warramayaan sida dhaawicii dhimashada lahaa loo bogsiiyey, iyadoo papacy-gu ka adkaanayo, marka hore cadowgeeda oo ah boqorka koonfureed (Midowgii Soofiyeeti), marka labaad xulafadeeda oo ah dhulka ammaanta leh (Maraykanka), iyo marka saddexaad dhibbaneheeda oo ah Masar (Qaramada Midoobay). Aayadda afartan iyo shanaad papacy-gu (boqorka woqooyi) wuxuu yimaadaa dhammaadkiisa, iyadoo aan cidina caawin. Sheekada ku saabsan bogsiinta dhaawicii dhimashada lahaa ee papacy-ga ee aayadahani waxay ka bilaabmaysaa dhiciddii papacy-ga ee 1798, waxayna ku dhammaanaysaa kacitaankii ugu dambeeyey iyo dhiciddii papacy-ga. Aayadaha u dhexeeya furitaanka tuducan iyo xidhitaanka tuducan waxay tilmaamayaan fallaagada dhexda ku jirta.

Ereyga Cibraaniga ah ee “runta” waxa la sameeyey iyadoo la isu geeyey xarafka koowaad, xarafka saddex iyo tobnaad, iyo xarafka ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga. Saddex iyo toban waa tiro astaan u ah fallaagowga, iyo taariikhda u dhexaysa kan koowaad iyo kan ugu dambeeya. Tuduca ugu dambeeya ee wax sii sheegidda ee kitaabka Daanyeel, isla dagaalka lagu matalay aayadaha ugu horreeya ee kitaabka ayaa haddana lagu matalay. Aayadahaasu waxay soo bandhigayaan cutubka koowaad, halkaas oo aynu ka helayno habka imtixaanka ee saddexda tallaabo leh oo ah runta. Dabadeedna tuduca ugu dambeeya waxaynu ka helaynaa isla saddexda tallaabo, maadaama uu ka bilaabmayo dhicistii ugu horraysay ee baabbanimada kuna dhammaanayo dhicistii ugu dambaysay ee baabbanimada, halka dhexda lagu dhex xidhayna ay tahay fallaagowgii maalmaha ugu dambeeya.

Lixda aayadood ee ugu dambeeya ee cutubka kow iyo tobnaad ee Daanyeel gudaheeda, waxaa ku jira marag labaad oo runta ah; waayo awooddii juqraafiyeed ee ugu horraysay ee baadarinimadu u baahnayd inay afgembiso (boqorka koonfureed) waa astaan awoodda masduulaagga, sida ay sidoo kale u tahay tii ugu dambaysay ee saddexda awoodood ee juqraafiyeed (Masar). Guulaysiga saddexda tallaabo ah ee lagama maarmaanka u ah in boogtii dhimashada leh la bogsiiyo wuxuu ka bilaabmaa boqorka koonfureed oo ah astaan awoodda masduulaagga ee atheism-ka, halka tii ugu dambaysay ee saddexda awoodood, oo uu Masar metelayo, ay tahay astaanta Kitaabka Quduuska ah ee ugu weyn ee atheism-ka la xidhiidha masduulaagga. Runtii, ereyga “koonfur” loogu tarjumay aayadda afartanaad ee marinkan waa “negeb,” kaas oo mararka qaarkood loo tarjumo Masar. Saddexda caqabad waxay xambaarsan yihiin shaabadda runta, waayo caqabaddii ugu horraysay waa caqabadda ugu dambaysa. Awoodda dhexda ku taallaa waa dalka ammaanta leh (Maraykanka). Maraykanku waa meesha laga hirgeliyo fallaagowga sharciga Axadda, astaanta Maraykankuna markii uu bilowday waxay ahayd saddex iyo toban gumeysi.

Saxeexa Alfa iyo Oomeega waxay ku baahsan tahay kitaabka Daanyeel, waxayna bixisaa maragga ah in, marka lala mideeyo kitaabka Muujintii, ay caddayso ilaahnimada Ciise Masiix. Marka laga eego Daanyeel cutubka laba iyo tobnaad, iyo geeddi-socodka imtixaanka saddexda tallaabo ah ee ka dhaca jiilka marka kitaabka la furo; in la diido muujinta qaab-dhismeedka kitaabka Daanyeel, waa in lagu jiro kuwa loo aqoonsaday kuwa sharka leh. Marka laga eego Muujintii cutubka afar iyo tobnaad, in la diido muujinta qaab-dhismeedka kitaabka Daanyeel, waa in lagu jiro kuwa loo aqoonsaday inay caabudayaan bahalka iyo sawirkiisa.

Kitaabka Muujintii wuxuu caddeynayaa in wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga imtixaanka la furo Muujintii Ciise Masiix, Muujintii Ciise Masiixna waxaa ku jira furitaanka qaab-dhismeedka kitaabka Daanyeel.

“Niman ayaa raggu ku maamuusay xilalka dawladda iyo siraha boqortooyooyinka talada guud haya, Daanyeelna Ilaah baa ku maamuusay inuu noqdo safiirkiisa, waxaana la siiyey waxyiyo badan oo ku saabsan qarsoodiyada qarniyada iman doona. Waxsii-sheegyadiisii yaabka lahaa, sida uu ugu qoray cutubyada 7 ilaa 12 ee kitaabka magiciisa sita, si buuxda looma wada fahmin xataa nebigii qudhiisu; hase ahaatee, ka hor intaan hawlihii noloshiisu dhammaan, waxaa la siiyey hubintaas barakaysan in ‘dhamaadka maalmaha’—wakhtiga xidhitaanka taariikhda dunidan—mar kale loo oggolaan doono inuu istaago saamigiisa iyo meeshiisa. Looma siin inuu wada garto dhammaan wixii Ilaah ka muujiyey qasdiga rabbaaniga ah. Waxaa lagu amray, ‘Erayada xidh, oo kitaabka shaabadee,’ taas oo khusaysay qoraalladiisii waxsii-sheegyada ahaa; kuwaasna waa in la shaabadeeyo ‘ilaa wakhtiga ugu dambaysta.’ ‘Jidkaaga tag, Daanyeelow,’ ayuu malaa’igtii mar kale ku amartay farriintii aaminka ahayd ee Rabbiga; ‘waayo, erayadu way xidhan yihiin oo way shaabadaysan yihiin ilaa wakhtiga ugu dambaysta.... Adiguse jidkaaga tag ilaa ugudambaysta la gaadho; waayo, waad nasan doontaa, oo saamigaaga ayaad istaagi doontaa dhamaadka maalmaha.’ Daanyeel 12:4, 9, 13.”

“Sida aynu ugu soo dhawaanayno dhammaadka taariikhda dunidan, waxsii sheegyada uu Daanyeel qoray waxay dalbanayaan fiiro gaar ah oo aynu siino, maadaama ay khuseeyaan isla wakhtiga aynu ku nool nahay. Kuwaasna waa in lala xidhiidhiyaa waxbaridda ku jirta kitaabka ugu dambeeya ee Qorniinka Axdiga Cusub. Shayddaan wuxuu kuwo badan u horseeday inay rumaystaan in qaybaha waxsii sheegista ee qoraallada Daanyeel iyo Yooxanaa waxygii arkay aan la fahmi karin. Laakiin ballanqaadku waa cad yahay in barako gaar ahi la socon doonto daraasadda waxsii sheegyadan. ‘Kuwa xigmadda lehuna way garan doonaan’ (aayadda 10), waxaa laga yidhi riyoooyinkii Daanyeel ee la furfuri lahaa maalmaha dambe; oo ku saabsan waxyiga Masiixu siiyey addoonkiisii Yooxanaa si uu u hago dadka Ilaah qarniyada oo dhan, ballanqaadkuna waa, ‘Waxaa barakaysan kii akhriya, iyo kuwa maqla erayada waxsii sheegiddan, oo xajiya waxyaalaha ku qoran.’ Muujintii 1:3.” Prophets and Kings, 547.

Iyadoo ka hadlaysa waayaha iyo wakhtiga mustaqbalka ee xilligeeda, Sister White waxay tidhi, “markaan ku soo dhowaanayno dhammaadka taariikhda dunidan,” “kuwa caqliga leh way garan doonaan,” in “waxsii sheegyada uu Daniyel qoray ay dalbanayaan firoteenna gaarka ah, maadaama ay khuseeyaan isla wakhtiga aynu ku nool nahay.” “Muujinnada badan ee qarsoodiyada qarniyada iman doona. Waxsii sheegyadiisa yaabka leh, sida uu ugu qoray cutubyada toddobaad ilaa laba iyo tobnaad ee kitaabka magaciisa sita,” “waa in laga furaa maalmaha ugu dambeeya.”

Marka kitaabka Daanyeel la furo, wuxuu soo saaraa hab daahirineed oo saddex-tallaabo ah, kaas oo tijaabiya jilka nool marka Libaaxa qabiilka Yahuudah uu kitaabka Daanyeel siiyo dadkiisa. Muujintii toban, Sister White waxay inoo sheegaysaa in malaa’igtii soo degtay ay ahayd “qof aan ka yarayn Ciise Masiix.” Muujintii toban, malaa’igtu waxay gacanta ku haysatay kitaab yar oo furan, kaas oo Yooxanaa lagu amray inuu qaato oo cuno. Kitaabkaas waxaa furay Libaaxa qabiilka Yahuudah, kaas oo aan ahayn qof ka yar Ciise Masiix, sidaas darteed kitaabka Yooxanaa lagu amray inuu cuno wuxuu ahaa kitaabka yar ee Daanyeel.

“Waxay ahayd Libaaxa qabiilka Yahuudah oo furay kitaabka shaabadihiisa kana siiyey Yooxanaa muujintii wixii jiri lahaa maalmahan ugu dambeeya.

“Daaniyeel wuxuu istaagay qaybtiisii si uu u qaado markhaatifurkiisa, kaas oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka, marka farriinta malaa’igta kowaad lagu dhawaaqi doono dunideenna. Arrimahani waxay leeyihiin muhiimad aan xad lahayn maalmahan ugu dambeeya; laakiin inta ‘badan la daahirin doono, oo caddaan laga dhigi doono, oo la tijaabin doono,’ ‘kuwa sharka lehna si shar leh bay u falayaan; oo kuwa sharka leh middoodna ma fahmi doono.’ Sida runta ah ee tani tahay! Dembigu waa xadgudubka sharciga Ilaah; oo kuwa aan aqbali doonin iftiinka ku saabsan sharciga Ilaah ma fahmi doonaan dhawaaqidda farriimaha malaa’igta kowaad, tan labaad, iyo tan saddexaad. Kitaabka Daaniyeel waxaa laga furay shaabaddii muujintii loo muujiyey Yooxanaa, oo wuxuu ina hor geeyaa ilaa muuqallada ugu dambeeya ee taariikhda dhulkan.”

“Walaalaheenna ma niyadsan doonaan inaynu ku nool nahay dhexda khataraha maalmaha ugu dambeeya? Akhri Muujintii iyadoo lala xidhiidhinayo Daaniyeel. Waxyaalahan bara.”
Testimonies to Ministers, 115.

In la diido muujinta qaab-dhismeedka kitaabka Daaniyeel, ee hadda la furfurayo, waa in lagu jiro kuwa loo aqoonsaday kuwa sharka leh. Lixda cutub ee hore ee Daaniyeel waxay dejiyaan qaab-dhismeedka nebiyadeed ee metelaya taariikhda nebiyadeed ee Adventism-ka, bahalka dhulka, toddobaatanka sannadood ee astaan ahaan ugu jira Ishacyaah cutubka saddex iyo labaatanaad, labada gees ee Protestantism-ka iyo Jamhuuriyadnimada, taariikhda nebiyadeed ee farriimaha malaa’igta koowaad iyo tan labaad, iyo taariikhda farriimaha saddexda malaa’igood. Lixda cutub ee dambe ee Daaniyeel waxay tilmaamayaan farriimaha nebiyadeed ee la furfurayo bilowga iyo dhammaadka dhammaan taariikhahaas hore loo soo sheegay.

Cutubka koowaad ee Daaniyeel waa taariikhda dhaqdhaqaaqa malaa’igta kowaad, bilowgii taariikhda bahalka dhulka. Cutubyada koowaad ilaa saddexaad waa taariikhda dhaqdhaqaaqa malaa’igta saddexaad, dhammaadka taariikhda bahalka dhulka. Cutubka afraad waa in lala waafajiyaa cutubka koowaad sidii bilowga, halka cutubyada shanaad iyo lixaadna lagu waafajinayo cutubyada koowaad ilaa saddexaad sidii dhammaadka. Korodhka aqoonta ee lagu matalay cutubyada toddobaad, siddeedaad iyo sagaalaad waa in lala waafajiyaa cutubka koowaad sidii taariikhda bilowga. Korodhka aqoonta ee lagu matalay cutubyada tobnaad, kow iyo tobnaad, iyo laba iyo tobnaadna waa in lala waafajiyaa cutubyada koowaad ilaa saddexaad sidii taariikhda dhammaadka.

Xarriiq ka dambaysa xariiq, adeegsiganu wuxuu taariikhda bilowga ee bahalka dhulka u aqoonsanayaa cutubyada koowaad, afraad, toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalaad. Adeegsigu wuxuu kaloo taariikhda dhammaadka ee bahalka dhulka u aqoonsanayaa cutubyada koowaad ilaa saddexaad, cutubyada shanaad, lixaad, iyo tobnaad ilaa laba iyo tobnaad. Sidaas awgeed, kitaabka Daaniyeel waxaa loo soo bandhigayaa inuu yahay bilowga iyo sidoo kale dhammaadka bahalka dhulka.

Bilowga bahalka dhulka markaas waxaa lagu garan karaa Daanyeel cutubka koowaad, waayo cutubka afraad waa inuu dul maro cutubka koowaad (sadarka dusheeda sadarka). Cutubyada toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalaadna sidoo kale waa inay dul maraan cutubka koowaad. Sidaa darteed, bilowga taariikhda bahalka dhulka waxaa matalaya Daanyeel cutubka koowaad.

Sidaas oo kale ayaa ku saabsan dhammaadka bahalka dhulka. Dhammaadka taariikhda bahalka dhulka waxa metelaya cutubyada koowaad ilaa saddexaad, cutubyada shanaad, lixaad, tobnaad, kow iyo tobnaad, iyo laba iyo tobnaadna waxa ay dulmarayaan saddexda cutub ee hore (xariiq dusheeda xariiq), sidaas darteed dhammaadka taariikhda bahalka dhulka waxa metelaya saddexda cutub ee ugu horreeya ee Daanyeel.

Cutubka koowaad wuxuu matalaa bilowga, dabadeedna cutubyada koowaad ilaa saddexaad waxay matalaan dhammaadka; qaab-dhismeedka ah koowaad dabadeedna saddex, wuxuu caddaynayaa in qaab-dhismeedka nebiyadeed ee kitaabka Daanyeel uu la mid yahay qaab-dhismeedka nebiyadeed ee saddexda malaa'igood ee Muujintii afar iyo tobnaad. Halkaas, sida ku jirta Daanyeel, malaa'igta koowaad waxay matalaysaa taariikh gooni ah, hase yeeshee sidoo kale waa saddex-meelood meel taariikhda saddexda malaa'igood. Isla mar ahaantaas, maaddaama aqoonsigani muujinayo oo adkaynayo isku-darka saddex iyo kow, haddana sidoo kale waa qaab-dhismeedka erayga Cibraaniga ah ee runta, kaas oo aan matalin Masiixa oo keliya iyo awoodda abuurista ee Ilaah, balse sidoo kale geeddi-socod tijaabo iyo daahirin ah oo saddex tallaabo leh, kaas oo lagu matalay labadaba Daanyeel cutubka koowaad, dabadeedna mar kale Daanyeel cutubyada koowaad ilaa saddexaad.

Ciise, oo ah runta, isaguna waa Kan Kowaad iyo Kan Ugu Dambeya; waxaana taas la xiriirta in taariikhda dhaqdhaqaaqa malaa'igtii kowaad ay si xaraf-xaraf ah ugu soo noqnoqoto taariikhda saddexda malaa'igood, sidaas darteedna si nebiyadeed ahaan loo aqbali karo in saddexda cutub ee ugu horreeya ee Daanyeel la dul saaro Daanyeel cutubka koowaad, waayo bilowgu mar walba wuxuu tusaaleeyaa dhammaadka. Sidaas awgeed kitaabka Daanyeel wuxuu noqonayaa “kitaabka yar” ee gacanta malaa'igta ku jira, maxaa yeelay “kitaabka yar” ee Daanyeel si buuxda ayaa loogu matali karaa Daanyeel cutubka koowaad.

Waxaan sii wadi doonaa daraasadeenna kitaabka Daanyeel maqaalka xiga.

“Kuwii ay saraakiishii doonayay si ay u fuliyaan qodobbada amarkii boqornimada waxaa ka mid ahaa Daanyeel iyo saaxiibbadiis. Markii loo sheegay in sida amarka ku qoran iyaguna ay tahay inay dhintaan, Daanyeel, ‘talona iyo xigmadna leh,’ wuxuu Arioog oo ahaa sirkaalkii waardiyaha boqorka weydiiyey, ‘Waa maxay sababta amarku boqorka uga soo baxay isagoo sidaas u degdeg badan?’ Arioogna wuu u sheegay qisadii wareerkii boqorka ka hayay riyadiisii yaabka lahayd, iyo sida uu ugu guul darraystay inuu caawimaad ka helo kuwii uu ilaa markaas kalsoonida ugu buuxda saari jiray. Markuu taas maqlay, Daanyeel, isagoo naftiisa halis gelinaya, ayuu hortii boqorka ku dhiirraday inuu galo, oo ka baryay in waqti la siiyo, si uu Ilaahiisa uga baryo inuu isaga u muujiyo riyada iyo fadirkeedaba.”

Boqorkii codsigaas wuu aqbalay. “Markaasaa Daanyeel gurigiisii tegey, oo wuxuu arrintii u sheegay Xanaanyaah, Miishaa’eel, iyo Casaryaah, oo ahaa saaxiibbadiis.” Iyagoo wada jira

ayay xigmad ka doondooneen Isha iftiinka iyo aqoonta. Rumaysadkoodu wuu xoog badnaa, iyagoo miyir qaba in Ilaah meeshii ay joogeen ku dejiyey, in ay shaqadiisii wadeen, ayna gudanayeen waajibaadka xilka saaran. Wakhtiyadii jahawareerka iyo khatarta waxay mar walba u jeedsan jireen Isaga si ay uga helaan hanuun iyo ilaalin, isaga oo isu muujiyey Gargaar had iyo goor dhow. Haddaba iyagoo qalbi qoomamaysan leh ayay mar kale isu dhiibeen Xaakinka dhulka, iyagoo ka baryaya inuu siiyo samatabbixin xilligan baahidooda gaarka ahi taagan tahay. Mana ay baryin wax aan micne lahayn. Ilaahii ay maamuuseen ayaa haddana iyagii maamuusay. Ruuxa Rabbiga ayaa ku soo degay iyaga, oo Daanyeelna, “riyo habeenimo gudaheed,” ayaa loogu muujiyey riyadii boqorka iyo fasirkeedii.

Falkii ugu horreeyey ee Daanyeel sameeyey wuxuu ahaa inuu Ilaah uga mahadnaqo muujintii la siiyey isaga. “Mahad waxaa leh magaca Ilaah weligiis iyo weligiisba,” ayuu ku dhawaaqay; “waayo xigmad iyo xoogba isagaa leh; oo isagu waa kan beddela waqtiyada iyo xilliyada; boqorro wuu ka qaadaa, boqorrana wuu taagaa; xigmadna wuxuu siiyaa kuwa xigmadda leh, aqoona kuwa garashada yaqaan; isagu wuxuu muujiyaa waxyaalaha qoto dheer oo qarsoon; wuxuu og yahay waxa gudcurka ku jira, iftiinkuna isagaa la jira. Adigaan kuugu mahadnaqayaa, oo ku ammaanaa, Ilaaha awowayaashayow, kan i siiyey xigmad iyo xoog, oo hadda ii muujiyey wixii aannu kaa doonaynay; waayo hadda waxaad noo muujisay arrinkii boqorka.” Prophets and Kings, 493, 494.